

Міністерство культури та інформаційної політики України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою

Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти

Протокол № 2

від «01» липня 2022 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ КЛАРНЕТ»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи**

**Київ
2022**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ КЛАРНЕТ» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2022. 21 с.

Укладачі: **Дульдїєр В. А.**, викладач, завідувач відділу духових та ударних інструментів Київської дитячої школи мистецтв № 5 ім. Л. Ревуцького, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, артист Національного академічного духового оркестру України; **Томич Ф. Ф.**, голова циклової комісії спеціалізації «Оркестрові духові та ударні інструменти», старший викладач Ужгородського музичного фахового коледжу імені Д. Є. Задора, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, заслужений артист України.

Рецензенти: **Добринчук М. В.**, завідувач циклової комісії «Оркестрові духові інструменти», викладач Хмельницького фахового музичного коледжу ім. В. І. Заремби, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; **Мазур Т. Г.**, викладач Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент кларнет**» (далі – типова навчальна програма) розроблена з дотриманням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених типовими освітніми програмами середнього (базового) рівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на кларнеті, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на досягненнях вітчизняної школи гри на кларнеті, надбаннях і традиціях провідних світових шкіл, методиках сучасної української та інших національних шкіл.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент кларнет**». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня / учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, форм та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. А також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначених типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування в учнів базових навичок володіння інструментом, розвиток музичного світогляду, мотивації подальшого навчання гри на кларнеті в закладах фахової передвищої мистецької освіти. Опанування нормативного змісту типової навчальної програми забезпечить учням можливість застосовувати набуті в процесі навчання компетентності для творчої самореалізації в повсякденному житті, а також подальше здобуття мистецької освіти професійного спрямування в системі фахової передвищої освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

Освітній процес з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент кларнет**» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за модулями. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів –

35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить:

для 1 та 2 років навчання – 70 год. на рік (2 год. занять на тиждень);

для 3 – 5 років навчання – 105 год. на рік (3 год. занять на тиждень).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного / кожної учня / учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі загальну кількість навчальних годин рекомендовано розподіляти на розсуд викладача на: поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня / учениці; повторення / закріплення вивченого матеріалу; репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів; планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо); відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня / учениці тощо).

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни «Музичний інструмент кларнет» формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей учнів.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється: під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, прослуховувань, заліків, у тому числі технічних. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі академічного концерту, що включає перевірку результатів навчання за типовою навчальною програмою. Наприкінці п'ятого (випускного) року навчання проводиться підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми у формі іспиту.

Програму кожного заходу поточного та підсумкового контролів слід komponувати з різнохарактерних та різностильових музичних творів. Рекомендовано включати до програми твори українських композиторів або обробки українського мелосу.

Визначення рівня досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня / учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (додаток 1).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; воно не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо. Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: удосконалення техніки виконання довгих звуків: опанування комбінованих штрихів (*detache, legato, staccato*) та пунктирного ритму; удосконалення гри тризвуків; опрацювання гамоподібних та арпеджованих пасажів в тональностях до одного знаку; робота над штрихами, динамічними нюансами та фразоутворенням у творах; ознайомлення зі стильовими особливостями творів епохи Бароко.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гама Фа-мажор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та комбіновані штрихи (дві <i>legato</i>-дві <i>staccato</i>, навпаки, по дві <i>legato</i>), пунктирний ритм на базі гама Фа-мажор (до ноти «до» третьої октави) шістнадцятими в темпі <i>Andante</i>. Тризвук та його обернення. Засвоєння навичок гри тріолями.</p> <p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності Фа-мажор на базі етюдів у темпі <i>Andante</i>.</p>	16	<p>Грає довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гама Фа-мажор, слідкуючи за амбушюром, положенням корпусу та рук.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та їх комбінації, пунктирний ритм, тріолі в гамі Фа-мажор, тризвуку з оберненнями. Грає шістнадцятими, ритмічно та динамічно рівно.</p> <p>Грає гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності Фа-мажор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p>

	<p>Штрихи та динаміка як засоби створення художнього образу твору. Фразоутворення.</p> <p>Стильові особливості творів епохи Бароко на прикладі твору, що вивчається.</p>		<p>Відображає відповідний характер твору за допомогою динамічних відтінків (<i>forte, piano</i>), штрихів (<i>detache, legato, staccato</i>), фразоутворення.</p> <p>Дотримується чіткого ритму, темпу та характерних штрихів під час виконання твору епохи Бароко.</p>
Модуль 2	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гами ре-мінор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та комбіновані штрихи (дві <i>legato</i>-дві <i>staccato</i>, навпаки, по дві <i>legato</i>), пунктирний ритм на базі гами ре-мінор гармонічного (з переходом до «мі» малої октави) шістнадцятими в темпі <i>Andante</i>. Тризвук та його обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності ре-мінор на базі етюдів у темпі <i>Andante</i>.</p>	16	<p>Грає довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гами ре-мінор, слідкуючи за амбушюром, положенням корпусу та рук.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та їх комбінації, пунктирний ритм, тріолі в гамі ре-мінор гармонічний, тризвуку з оберненнями. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно.</p> <p>Грає гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності ре-мінор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p>
Модуль 3	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гами Соль-мажор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та комбіновані штрихи (дві <i>legato</i>-дві <i>staccato</i>, навпаки, по дві <i>legato</i>), пунктирний ритм на базі гами Соль-мажор (до «ре» третьої октави) шістнадцятими в темпі <i>Andante</i>. Тризвук та його обернення. Гра гами тріолями.</p>	20	<p>Грає довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гами Соль-мажор, слідкуючи за амбушюром, положенням корпусу та рук.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та їх комбінації, пунктирний ритм, тріолі в гамі Соль-мажор, тризвуку з оберненнями. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно.</p>

	<p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності Соль-мажор на базі етюдів у темпі <i>Andante</i>.</p> <p>Читання з листа простих творів.</p>		<p>Грає гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності Соль-мажор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p> <p>Читає з листа прості твори.</p>
Модуль 4	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гама мі-мінор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та комбіновані штрихи (дві <i>legato</i>-дві <i>staccato</i>, навпаки, по дві <i>legato</i>), пунктирний ритм на базі гама мі-мінор гармонічного (до «сі» другої октави) шістнадцятими в темпі <i>Andante</i>. Тризвук та його обернення. Гра гама тріолями.</p> <p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності мі-мінор на базі етюдів в темпі <i>Andante</i>.</p>	18	<p>Грає довгі звуки на 8 чвертей у темпі <i>moderato</i> по тризвуку гама мі-мінор, слідкуючи за амбушюром, положенням корпусу та рук.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato</i> та їх комбінації, пунктирний ритм, тріолі в гамі мі-мінор гармонічний, тризвуку з оберненнями. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно.</p> <p>Грає гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності мі-мінор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p>
Всього годин у навчальному році:		70	

Протягом першого року навчання учень / учениця опановує: гама – Фа-мажор, ре-мінор, Соль-мажор, ми-мінор; 8 етюдів на різні види техніки; 12 різнохарактерних п'єс (у тому числі 4 твори епохи Бароко).

На поточних контрольних заходах у 2 та 3 модулях учень / учениця виконує по 2 різнохарактерних твори напам'ять.

На підсумковому річному контрольному заході учень / учениця виконує: 2 різнохарактерних твори напам'ять.

Під час виконання програми підсумкового річного контролю учень / учениця:

- демонструє стійкість звуку та якість інтонації, розуміння побудови фраз;
- застосовує штрихи *detache, legato, staccato*, гамоподібні, арпеджовані пасажи та нюанси;
- втілює характер п'єс, дотримуючись їх жанрово-стильових особливостей.

Другий рік навчання. Завдання: удосконалення техніки виконання довгих звуків: ознайомлення зі штрихом *tenuto*, опрацювання комбінованих штрихів (*detache, legato, staccato*) та пунктирного ритму в темпі *Moderato*, інтервалів, гамоподібних та арпеджованих пасажів у тональностях до двох знаків; удосконалення гри тризвуків; створення художнього образу за допомогою штрихів та динаміки, застосування фразоутворення.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 5	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю під час довгих тривалостей на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами Ре-мажор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами Ре-мажор (з переходом до «мі» малої октави) шістнадцятими в темпі <i>Moderato</i>. Тризвук та його обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності Ре-мажор на базі етюдів у темпі <i>Moderato</i>.</p> <p>Штрихи та динамічні нюанси як засоби створення художнього образу твору. Фразоутворення.</p> <p>Удосконалення навичок читання з листа простих творів.</p>	16	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами Ре-мажор, слідкуючи за амбушюром, положенням корпусу та рук.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гами Ре-мажор. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно. Грає тризвук з оберненнями, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності Ре-мажор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p> <p>Відображає відповідний характер твору за допомогою динамічних нюансів (<i>forte, piano, mf, mp</i>), штрихів (<i>detache, legato, staccato, tenuto</i>), фразоутворення.</p> <p>Читає з листа прості твори.</p>
Модуль 6	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю</p>	16	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами сі-мінор, слідкуючи за</p>

	<p>під час довгих тривалостей на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами сі-мінор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами сі-мінор гармонічний шістнадцятими в темпі <i>Moderato</i>. Тризвук та його обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності сі-мінор на базі етюдів в темпі <i>Moderato</i>.</p>		<p>амбушюром, положенням корпусу та рук.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі сі-мінор гармонічний. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно. Грає тризвук з оберненнями, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності сі-мінор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p>
Модуль 7	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю під час довгих тривалостей на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами Сі-бемоль мажор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i> та комбіновані, пунктирний ритм на базі гами Сі-бемоль мажор шістнадцятими в темпі <i>Moderato</i>. Тризвук та його обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності Сі-бемоль мажор на базі етюдів у темпі <i>Moderato</i>.</p>	20	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами Сі-бемоль мажор, слідкуючи за амбушюром, положенням корпусу та рук.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі Сі-бемоль мажор. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно. Грає тризвук з оберненнями, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає гамоподібні, арпеджовані пасажи та інтервали в тональності Сі-бемоль мажор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p>
Модуль 8	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю під час довгих тривалостей</p>	18	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами соль-мінор, слідкуючи за амбушюром, положенням корпусу та рук.</p>

	<p>на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тризвуку гами соль-мінор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами соль-мінор гармонічний (до «ре» третьої октави) шістнадцятими в темпі <i>Moderato</i>. Тривук та його обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Гамоподібні та арпеджовані пасажи, інтервали в тональності соль-мінор на базі етюдів у темпі <i>Moderato</i>.</p>	<p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі соль-мінор гармонічний. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно.</p> <p>Грає тривук з оберненнями, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає гамоподібні, арпеджовані пасажи та інтервали в тональності соль-мінор на базі етюдів, дотримуючись потрібних штрихів та нюансів.</p>
Всього годин у навчальному році:		70

Протягом другого року навчання учень / учениця опанує: гами – Ре-мажор, сі-мінор, Сі-бемоль мажор, соль-мінор; 8 етюдів на різні види техніки; 12 різнохарактерних п'єс (у тому числі 4 твори епохи Бароко).

На поточних контрольних заходах у 2 та 3 модулях учень / учениця виконує по 2 різнохарактерних твори напам'ять.

На підсумковому річному контрольному заході учень / учениця виконує: 2 різнохарактерних твори напам'ять.

Під час виконання програми підсумкового річного контролю учень / учениця:

демонструє стійкість звуку та утримання інтонаційного строю на довгих нотах, виконання інтервалів, гамоподібних та арпеджованих пасажів, розуміння побудови фраз;

застосовує штрихи *tenuto, detache, legato, staccato*, динамічні нюанси;

втілює художній образ п'єс за допомогою опанованих засобів виразності.

Третій рік навчання. Завдання: удосконалення техніки виконання довгих звуків: гра тривуків, домінантового та зменшеного септакордів; ознайомлення зі штрихом *accento*, опрацювання комбінованих штрихів та пунктирного ритму, інтервалів, гамоподібних та арпеджованих пасажів у тональностях до трьох знаків; опанування хроматичної гами в три октави, агогічних виконавських прийомів (*accelerando, ritenuto*); створення художнього образу за допомогою штрихів, динамічних, агогічних нюансів та фразоутворення.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю під час довгих тривалостей на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тонічним та квінтовим ступеням гами Ля-мажор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами Ля-мажор шістнадцятими. Тризвук, домінантовий септакорд та їх обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Хроматична гама від «мі» малої октави до «мі» першої.</p> <p>Агогічні виконавські прийоми (<i>accelerando, ritenuto</i>).</p> <p>Стильові особливості виконання творів класичного, народного та естрадного напрямлення.</p> <p>Читання з листа творів середньої складності.</p>	24	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тонічним та квінтовим ступеням гами Ля-мажор, слідкуючи за стійкістю звуку та якістю інтонаційного строю.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі Ля-мажор. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно. Грає тризвук, домінантовий септакорд та його обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає хроматичну гаму від «мі» малої октави до «мі» першої, дотримуючись ритмічної та динамічної рівності.</p> <p>Володіє агогічними, динамічними та артикуляційними засобами виразності під час виконання творів.</p> <p>Відтворює відповідний характер п'єс класичного, народного та естрадного напрямлення, використовуючи опановані засоби виразності.</p> <p>Читає з листа твори середньої складності</p>
Модуль 10	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю під час довгих тривалостей на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тонічним та квінтовим ступеням гами фа-дієз мінор.</p>	24	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тонічним та квінтовим ступеням гами фа-дієз мінор, слідкуючи за стійкістю звуку та якістю інтонаційного строю.</p>

	<p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами фа-дієз мінор гармонічний (до ноти «до-дієз» третьої октави) шістнадцятими. Тризвук, зменшений септакорд та їх обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Хроматична гама від «мі» першої октави до «мі» другої.</p>		<p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі фа-дієз мінор гармонічний. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно Грає тризвук, зменшений септакорд та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає хроматичну гама від «мі» першої октави до «мі» другої, дотримуючись ритмічної та динамічної рівності.</p>
Модуль 11	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю під час довгих тривалостей на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тонічним та квінтовым ступеням гами Мі бемоль-мажор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами Мі бемоль-мажор шістнадцятими. Тризвук, доміантовий септакорд та їх обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Хроматична гама від «мі» другої октави до «мі» третьої.</p>	30	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тонічним та квінтовым ступеням гами Мі-бемоль мажор, слідкуючи за стійкістю звуку та якістю інтонаційного строю.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі Мі-бемоль мажор. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно. Грає тризвук, доміантовий септакорд та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає хроматичну гама від «мі» другої октави до «мі» третьої, дотримуючись ритмічної та динамічної рівності.</p>
Модуль 12	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю під час довгих тривалостей на весь видих у нюансі <i>forte</i></p>	27	<p>Грає довгі звуки на весь видих у нюансі <i>forte</i> по тонічним та квінтовым ступеням гами до-мінор, слідкуючи за стійкістю звуку та якістю інтонаційного строю.</p>

	<p>по тонічним та квінтовим ступеням гами до-мінор.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами до-мінор гармонічний та хроматичної гами шістнадцятими. Тризвук, зменшений септакорд та їх обернення. Гра гами тріолями.</p> <p>Закріплення хроматичної гами в три октави від «мі» малої октави до «мі» третьої.</p>		<p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі до-мінор гармонічний. Грає шістнадцятими ритмічно та динамічно рівно. Грає тризвук, зменшений септакорд та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Грає хроматичну гаму в три октави від «мі» малої октави до «мі» третьої, дотримуючись ритмічної та динамічної рівності.</p>
Всього годин у навчальному році:		105	

Протягом третього року навчання учень / учениця опановує: гами – Ля-мажор, фа-дієз мінор, Мі-бемоль мажор, до-мінор; 8 етюдів на різні види техніки; 8 – 12 різнохарактерних п'єс.

На поточних контрольних заходах у 2 та 3 модулях учень / учениця виконує по 2 різнохарактерних твори напам'ять.

На підсумковому річному контрольному заході (академічному концерті) учень / учениця виконує: 2 різнохарактерних твори напам'ять.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень / учениця:

демонструє стійкість звуку та якість інтонаційного строю в співвідношенні між нижнім, середнім та верхнім регістрами;

застосовує штрихи *tenuto, detache, legato, staccato* та *accento*, динамічні нюанси та агогічні виконавські прийоми (*accelerando, ritenuto*);

відтворює відповідний характер п'єс, використовуючи весь спектр опанованих засобів виразності.

Четвертий рік навчання. Завдання: удосконалення техніки виконання довгих звуків за допомогою *crescendo* та *diminuendo*; опанування гам, тризвуків, доміантових та зменшених септакордів у тональностях до чотирьох знаків; ознайомлення з особливостями великої форми (соната / концерт / варіації / рондо); створення художнього образу за допомогою штрихів, оновленої динаміки, агогіки та фразоутворення.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 13	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Стійкість звуку та рівність інтонаційного строю в різних динамічних нюансах під час довгих тривалостей на весь видих по тризвуку гами Мі-мажор (з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>).</p> <p>Штрихи <i>detache</i>, <i>legato</i>, <i>staccato</i>, <i>tenuto</i>, <i>accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами Мі-мажор та хроматичної гами шістнадцятими. Гра гам тріолями. Тризвук, доміант септакорд та їх обернення в тональності Мі-мажор.</p> <p>Збагачення динамічної палітри виконавця (<i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>).</p> <p>Ознайомлення зі стильовими особливостями твору великої форми (частина сонати / концерту / одночастинний концерт / варіації / рондо).</p> <p>Удосконалення навичок читання з листа творів середньої складності.</p>	24	<p>Грає довгі звуки на весь видих з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i> по тризвуку гами Мі-мажор, слідкуючи за стійкістю звуку і рівністю інтонаційного строю.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache</i>, <i>legato</i>, <i>staccato</i>, <i>tenuto</i>, <i>accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гами Мі-мажор та хроматичний гами. Грає тризвук, доміантовий септакорд та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Володіє <i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i> на довгих звуках та у творах.</p> <p>Знає особливості стилю твору великої форми (на прикладі навчального репертуару).</p> <p>Читає з листа твори середньої складності.</p>
Модуль 14	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Робота над стійкістю звуку та рівністю інтонаційного строю у різних динамічних нюансах. Довгі звуки на весь видих по тризвуку гами до-дієз мінор (з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>).</p>	24	<p>Грає довгі звуки на весь видих з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i> по тризвуку гами до-дієз мінор, слідкуючи за стійкістю звуку і рівністю інтонаційного строю.</p>

	<p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами до-дієз мінор та хроматичної гами шістнадцятими. Гра гам тріолями. Тризвук, зменшений септакорд та їх обернення в тональності до-дієз мінор.</p> <p>Контраст тем та розділів як основа побудови твору великої форми.</p>		<p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі до-дієз мінор та хроматичній гамі. Грає тризвук, зменшений септакорд та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Втілює жанровий, темповий та інтонаційний контраст тем та розділів під час виконання твору великої форми.</p>
Модуль 15	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Робота над стійкістю звуку та рівністю інтонаційного строю у різних динамічних нюансах. Довгі звуки на весь видих по тризвуку гами Ля-бемоль мажор (з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>).</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами Ля-бемоль мажор (до ноти «мі-бемоль» третьої октави) та хроматичної гами шістнадцятими. Гра гам тріолями. Тризвук, доміантовий септакорд та їх обернення в тональності Ля-бемоль мажор.</p> <p>Робота над витримкою під час виконання твору великої форми.</p>	30	<p>Грає довгі звуки на весь видих з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i> по тризвуку гами Ля-бемоль мажор, слідкуючи за стійкістю звуку і рівністю інтонаційного строю.</p> <p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі Ля-бемоль мажор та хроматичній гамі. Грає тризвук, доміантовий септакорд та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Виконавський апарат витримує декілька програвань твору великої форми з невеликими перервами.</p>
Модуль 16	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Робота над стійкістю звуку та рівністю інтонаційного строю в різних динамічних нюансах. Довгі звуки на весь видих по</p>	27	<p>Грає довгі звуки на весь видих з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i> по тризвуку гами фа-мінор, слідкуючи за стійкістю звуку і рівністю інтонаційного строю.</p>

	<p>тризвуку гами фа-мінор (з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>).</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i> та комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гами фа мінор гармонічний (у три октави) та хроматичної гами шістнадцятими. Гра гам тріолями. Тризвук, зменшений септакорд та їх обернення в тональності фа-мінор.</p> <p>Закріплення всіх опанованих особливостей твору великої форми.</p>		<p>Використовує штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм, тріолі в гамі фа мінор гармонічний та хроматичній гамі. Грає тризвук, зменшений септакорд та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Втілює всі опановані особливості твору великої форми, використовуючи отримані навички виконання.</p>
Всього годин у навчальному році:		105	

Протягом четвертого року навчання учень / учениця опановує: гами – Мі-мажор, до-дієз мінор, Ля-бемоль мажор, фа-мінор; 8 етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс.

На поточних контрольних заходах у 2 та 3 модулях учень / учениця виконує по 2 різнохарактерних твори напам'ять (один з яких – обов'язково – частина твору великої форми) або дві частини твору великої форми.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень / учениця:

демонструє стійкість звуку та рівність інтонаційного строю в різних динамічних нюансах, витримку під час виконання програми;

виконує твір великої форми (соната / концерт / варіації / рондо);

застосовує штрихи *tenuto, detache, legato, staccato* та *accento*, динамічні прийоми *crescendo* та *diminuendo*, агогічні прийоми (*accelerando, ritenuto*);

відтворює відповідний характер п'єс, використовуючи збагачений спектр засобів виразності.

П'ятий рік навчання. Завдання: удосконалення техніки виконання довгих звуків за допомогою *crescendo, diminuendo*; удосконалення інтонаційного співвідношення між регістрами інструмента шляхом гри тонічних та квінтових ступеней четвертними тривалостями *legato*; удосконалення техніки виконання гам, тризвуків, домінантових та зменшених септакордів у тональностях до чотирьох знаків включно та хроматичної гами; використання усіх опанованих засобів виразності для відтворення жанрово-стильових особливостей та відповідного характеру у творах випускного іспиту.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 17	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Робота над стійкістю звуку та рівністю інтонаційного строю в різних динамічних нюансах та інтервалах на базі гам (До-мажор, ля-мінор, Фа-мажор, ре-мінор, Соль-мажор, мі-мінор):</p> <ul style="list-style-type: none"> - довгі звуки на весь видих по тризвуку гами з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; - четвертні ноти в нюансі <i>forte</i> граються на <i>legato</i> по тонічному та квінтовим ступеням гами. <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гам (до одного знаку включно) та хроматичної гами шістнадцятими в рухливому темпі. Гра гам тріолями. Тризвуки, домінантові та зменшені септакорди, їх обернення.</p> <p>Робота над різними видами техніки в тональностях до одного знаку включно на базі етюдів.</p> <p>Гра творів випускної програми в повільному / середньому темпі по нотах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) твір великої форми; 2) повільний твір; 3) віртуозний твір. <p>Читання з листа фрагментів партій кларнету зразків світової музичної літератури.</p>	24	<p>Грає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - довгі звуки на весь видих по тризвуку з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; - четвертні ноти в нюансі <i>forte</i> на <i>legato</i> по тонічним та квінтовим ступеням на базі гам: До-мажор, ля-мінор, Фа-мажор, ре-мінор, Соль-мажор, мі-мінор, досягаючи укріплення амбушюру та покращення інтонаційного співвідношення регістрів інструмента. <p>Володіє штрихами <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбінованими штрихами. Виконує гами (до одного знаку включно) та хроматичну гаму пунктирним ритмом, тріолями; тризвуки, домінантові, зменшені септакорди, їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Володіє різними видами техніки в тональностях до одного знаку включно на базі етюдів. Виконує етюди, дотримуючись вказівок автора.</p> <p>Слідкує за чітким ритмом та чистотою інтонації під час виконання творів випускної програми в повільному / середньому темпі по нотах.</p> <p>Читає з листа фрагменти партій кларнету зразків світової музичної літератури.</p>

<p>Модуль 18</p>	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Робота над стійкістю звуку та рівністю інтонаційного строю в різних динамічних нюансах та інтервалах на базі гам (Ре-мажор, сі-мінор, Сі-бемоль мажор, соль-мінор):</p> <ul style="list-style-type: none"> - довгі звуки на весь видих по тризвуку гами з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; - четвертні ноти в нюансі <i>forte</i> граються на <i>legato</i> по тонічним та квінтовым ступеням гами. <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гам у два знаки та хроматичної гами шістнадцятими в рухливому темпі. Гра гам тріолями. Тризвуки, домінантові, зменшені септакорди та їх обернення.</p> <p>Робота над різними видами техніки в тональностях у два знаки на базі етюдів.</p> <p>Виконання творів випускного іспиту напам'ять в темпах, наближених до оригінальних. Опанування темпо-ритмічною та художньо-образною цілісністю твору.</p>	<p>24</p>	<p>Грає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - довгі звуки на весь видих по тризвуку з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; - четвертні ноти у нюансі <i>forte</i> на <i>legato</i> по тонічним та квінтовым ступеням на базі гам: Ре-мажор, сі-мінор, Сі-бемоль мажор, соль-мінор, досягаючи укріплення амбушюру та покращення інтонаційного співвідношення регістрів інструмента. <p>Володіє штрихами <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбінованими штрихами. Виконує гами у два знаки та хроматичну гаму пунктирним ритмом, тріолями; тризвуки, домінантові, зменшені септакорди та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Володіє різними видами техніки в тональностях у два знаки на базі етюдів. Виконує етюди, дотримуючись вказівок автора.</p> <p>Створює темпо-ритмічну та художньо-образну цілісність творів, виконуючи їх в темпах, наближених до оригінальних.</p>
<p>Модуль 19</p>	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Робота над стійкістю звуку та рівністю інтонаційного строю в різних динамічних нюансах та інтервалах на базі гам (Ля-</p>	<p>30</p>	<p>Грає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - довгі звуки на весь видих по тризвуку з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; - четвертні ноти у нюансі <i>forte</i> на <i>legato</i> по тонічним та квінтовым ступеням на базі гам:

	<p>мажор, фа-дієз мінор, Мі-бемоль мажор, до-мінор): – довгі звуки на весь видих по тризвуку гами з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; – четвертні ноти в нюансі <i>forte</i> граються на <i>legato</i> по тонічному та квінтовим ступеням гами.</p> <p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гам у три знаки та хроматичної гами шістнадцятими в рухливому темпі. Гра гам тріолями. Тризвуки, доміантові, зменшені септакорди та їх обернення.</p> <p>Робота над різними видами техніки в тональностях у три знаки на базі етюдів.</p> <p>Робота над виконавською витримкою. Виконання випускної програми в оригінальних темпах два рази з невеликою перервою.</p>		<p>Ля-мажор, фа-дієз мінор, Мі-бемоль мажор, до-мінор, досягаючи укріплення амбушюру та покращення інтонаційного співвідношення регістрів інструмента.</p> <p>Володіє штрихами <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбінованими штрихами. Виконує гами в три знаки, хроматичну гаму пунктирним ритмом, тріолями; тризвуки, доміантові, зменшені септакорди та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Володіє різними видами техніки в тональностях у три знаки на базі етюдів. Виконує етюди, дотримуючись вказівок автора.</p> <p>Виконавський апарат витримує два програвання випускної програми в оригінальних темпах з невеликою перервою.</p>
<p>Модуль 20</p>	<p>Укріплення раціональної постави та виконавського дихання. Робота над стійкістю звуку та рівністю інтонаційного строю в різних динамічних нюансах та інтервалах на базі гам (Мі-мажор, до-дієз мінор, Ля-бемоль мажор, фа-мінор): – довгі звуки на весь видих по тризвуку гами з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; – четвертні ноти в нюансі <i>forte</i> граються на <i>legato</i> по тонічному та квінтовим ступеням гами.</p>	<p>27</p>	<p>Грає: – довгі звуки на весь видих по тризвуку з нюансу <i>piano crescendo</i> до нюансу <i>forte</i> і <i>diminuendo</i> до <i>piano</i>; – четвертні ноти в нюансі <i>forte</i> на <i>legato</i> по тонічному та квінтовим ступеням на базі гам: Мі-мажор, до-дієз мінор, Ля-бемоль мажор, фа-мінор, досягаючи укріплення амбушюру та покращення інтонаційного співвідношення регістрів інструмента.</p>

	<p>Штрихи <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбіновані штрихи, пунктирний ритм на базі гам у чотири знаки та хроматичної гами шістнадцятими в рухливому темпі. Гра гам тріолями. Тризвуки, доміантові, зменшені септакорди та їх обернення.</p> <p>Робота над різними видами техніки в тональностях у чотири знаки на базі етюдів.</p> <p>Використання усіх опанованих засобів виразності для відтворення жанрово-стильових особливостей та відповідного характеру у творах випускного іспиту.</p>		<p>Володіє штрихами <i>detache, legato, staccato, tenuto, accento</i>, комбінованими штрихами. Виконує гами в чотири знаки, хроматичну гаму пунктирним ритмом, тріолями; тризвуки, доміантові, зменшені септакорди та їх обернення, дотримуючись однорідності звуку та темпоритму.</p> <p>Володіє різними видами техніки в тональностях у чотири знаки на базі етюдів. Виконує етюди, дотримуючись вказівок автора.</p> <p>Користується усіма опанованими засобами виразності для відтворення жанрово-стильових особливостей та відповідного характеру у творах програми випускного іспиту. Демонструє технічну та психологічну готовність до публічних виступів.</p>
Всього годин у навчальному році:		105	

Протягом п'ятого року навчання учень / учениця опановує: мажорні та мінорні гами до чотирьох знаків включно; 6 – 8 етюдів на різні види техніки; 3 різнохарактерних твори випускної програми.

Завдання підсумкового контролю: учень / учениця: виконує 3 твори різних стилів та характерів: повільний, велика форма (одна частина сонати/концерту), віртуозний.

Під час виконання програми підсумкового контролю за результатами опанування типової навчальної програми на випускному іспиті учень / учениця:

демонструє стійкість звуку та рівність інтонаційного строю в різних динамічних нюансах, чітке інтонаційне співвідношення регістрів інструмента;

демонструє витримку під час виконання програми;

застосовує штрихи *tenuto, detache, legato, staccato, accento*, динамічні прийоми *crescendo, diminuendo*, агогічні прийоми (*accelerando, ritenuto*), розуміння структури форми творів та їх художньо-семантичної ідеї для відтворення жанрово-стильових особливостей та відповідного характеру.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Якість звуку та рівень відтворення музичного тексту не відповідає програмним вимогам. Учень / учениця робить численні помилки, часто зупиняється. Відсутня виконавська витримка, унаслідок цього звук дуже швидко стає неякісним, інтонаційний стрій – невідповідним.
Середній	4 – 6	Виконання творів має значну кількість недоліків: текстові помилки, відсутність потрібних штрихів, невідповідні динамічні нюанси. Відсутня художня складова.
Достатній	7 – 9	Учень / учениця демонструє необхідні навички та вміння, елементи артистизму, але мають місце незначні помилки в тексті, необґрунтовані зміни темпів. Недостатньо розкрито образний зміст творів.
Високий	10 – 12	Впевнене та якісне виконання творів, які відповідають вимогам поточного етапу навчання, високий технічний рівень виконання, вільне володіння опанованими засобами виразності, якість звуку відповідає академічним критеріям звучання. У повній мірі втілює художньо-семантичну ідею творів.